

БІОЕТИЧНЕ ВИХОВАННЯ ШКОЛЯРІВ В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ БІОЛОГІЇ У 8 КЛАСІ

Піддубняк С. В., Степанюк А. В.

*Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка*

Актуальність теми дослідження біоетичного виховання школярів в процесі вивчення біології у 8 класі зумовлена освітніми змінами, які відбулися в Україні за останнє десятиліття, які вимагають не менш серйозних змін у підходах до формування етичної вихованості учнів, від яких залежить інтенсивність змін у ставленні особистості та суспільства до глобальної екосистеми Землі, адже екологічні проблеми вже неможливо вирішувати традиційними засобами, вони потребують комплексного розв'язання на етичній основі, яка вчить людину жити в гармонії з навколишнім середовищем [3].

Теоретичний аналіз літературних джерел показав, що проблема біоетичного виховання школярів отримала певне опрацювання. Сучасні педагоги стверджують, що для формування морально-етичних норм школярів їх необхідно ознайомлювати з біоетичними знаннями, під якими В. Бак розуміє біологічні знання, що дозволяють розкривати єдність загальних законів природи та моралі, виховуючи етичне ставлення до життя в усіх його проявах. Вони формуються в результаті інтегрованого навчально-виховного процесу з біології, що ґрунтуються на єдності законів моралі та загальних законів природи [1].

Ми погоджуємося з думкою науковців, що біоетику варто розглядати як особливий світогляд, визначений історичним етапом розвитку європейської культури, коли розуміння феномена життя одержує нову просторово-часову розмірність і внутрішні перспективи для свого розвитку. Таке розуміння дає змогу включити в сферу морального не тільки відношення між людьми, а й відношення людини до рослин і тварин, навколишнього середовища, до себе самої, до своєї чуттєвості, тілесності, духовності [1].

Як зазначає А. Степанюк, біоетичні знання базуються на усвідомленні людиною єдності загальних закономірностей природи та категорій моралі. Ці знання уособлюють у собі єдність пізнання біологічної картини світу з самопізнанням особистості. Вони формуються засобами інтегрованого навчально-виховного процесу, спрямованого на отримання учнями біологічних знань, які дозволяють формувати етичне ставлення до проявів життя на різних рівнях його організації [2].

В. Бак вказує на те, що як правило, учителі біології проводять урок відповідно до загально методичних положень, які поширюються на будь-який шкільний предмет, та не враховують методичні особливості саме уроку біології. Інтеграція між біологічним змістом та етичним вихованням не використовується. Учні 8 класу мають значні потенційні можливості та перспективи цілісного вивчення живих систем, що спрямовує її на формування біоетичних знань [1].

С. Яланська відмічає, що завданнями біоетичного виховання учнів 8 класу є постійне інформування учнів про проблеми природного походження та їх вплив на рівень здоров'я населення країни і світу; інструктування їх з приводу поведінки у разі різних природних катастроф; залучення до поширення знань серед населення про бережливе ставлення до навколишнього світу; спонукання до примноження природних багатств; поповнення знань з біоекології шляхом ознайомлення з науковими та науково-популярними джерелами відомих вітчизняних та зарубіжних учених тощо [4].

До головних напрямів біоетичного виховання учнів 8 класу варто віднести: 1) створення навчальних програм спрямованих на біоетичне виховання особистості; 2) розробка курсу лекцій з питань біоетичної освіти; 3) розробка комплексу занять спрямованих на біоетичне виховання учнівської молоді; 4) підготовка навчально-ігрових занять, під час яких за допомогою постановок п'єс, сцен з життя ненав'язливо подавати матеріал, що сприятиме біоетичному вихованню; 5) розробка опитувальників; 6) виготовлення навчально-методичних стендів, створення картотеки навчальних фільмів з проблем біоетичного виховання; 7) організація науково-теоретичних і науково-практичних конференцій, семінарів, диспутів, дискусій, діалогів

та наукових форумів із питань психобіологічної освіти та виховання біоетичного мислення учнівської молоді [4].

Для ефективності біоетичного виховання учнів 8 класу, розвитку їх природничо-наукового мислення, С. Яланська пропонує систему «Психолого-дидактосервіс» – комплекс психолого-педагогічних засобів. Система психолого-дидактосервіс розрахована для учнів 7–12 класів загальноосвітньої школи і є основою біоетичного виховання студентської молоді. Передбачає системне та послідовне застосування дидактичних пакетів при вивченні природничих дисциплін. Дидактичні пакети представлені завданнями репродуктивного та творчого характеру: фронтальні опитування, опитування біля дошки, термінологічні диктанти, тексти для аналізу, різнорівневі тести, шаради, вікторини, кросворди, схеми, таблиці для заповнення, загадки, вправи «Творчі припущення» тощо. Важливою складовою авторської системи є комплекс тренінгових вправ, який передбачає забезпечення психологічних умов для біоетичного виховання, активізації творчої і пізнавальної діяльності учнів, студентів. Результатом біоетичного виховання молоді людини, є різнобічні глибокі знаннями про природне та соціальне середовище, наявні світоглядні ціннісні орієнтації щодо взаємодії людини-природи, набуття умінь, досвіду вирішення психоекологічних проблем [4].

Однак, на даний час необхідним є пошук педагогічних умов, які забезпечують формування світогляду учнів, який би відповідав сучасним знанням про наукову картину світу. До таких умов ми відносимо: інтеграція фундаментальних та етичних знань у процесі профільного навчання біології; наступність формування біотичних знань від початкової до старшої школи; надання навчальному матеріалу особистісного ціннісного значення для школяра; забезпечення постійного саморозвитку та самовиховання вчителя [1].

Таким чином, потребою сьогодення є вивчення проблем біоетики у загальноосвітніх навчальних закладах, що забезпечить формування різнобічно розвиненої особистості з психоекологічним мисленням, розумінням єдиної природничо-наукової картини світу.

Список використаних джерел

1. Бак В. Ф. Реалізація проблеми формування біоетичних знань учнів в практиці роботи сучасної старшої школи. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України*. 2014. Вип. 3. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadps_2014_3_3
2. Степанюк А. В. Підготовка майбутніх учителів до формування біоетичних знань школярів. *Педагогічний альманах*. 2015. Вип. 25. С. 125-131.
3. Троцька О., Степанюк А. Вдосконалення змісту підготовки майбутнього вчителя в контексті біо(еко)етичного виховання *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія : Педагогіка. Соціальна робота. 2013. Вип. 26. С. 219-220.
4. Яланська С. П., Атаманчук Н.М. Біоетичне виховання учнівської та студентської молоді. *Актуальні проблеми особистості та міжособистісних взаємин*, 23 квітня 2016 р.: Матер. VIII Міжнарод. наук.-практ. конф. /За ред. С. Д. Максименка, Л. А. Онуфрієвої. Кам'янець-Подільський: Медобори-2006, 2016. С. 160-163.

ОСОБЛИВОСТІ ЕКОЛОГІЧНОГО ВИХОВАННЯ УЧНІВ ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ ШКІЛ

Шестерняк О. О., Москалюк Н. В.

*Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка*

В Україні освіта є однією з головних складових загальнолюдських цінностей. Для забезпечення її високої якості і входження України у європейське та світове співтовариство, виникла необхідність в її модернізації. Ця проблема набула актуальності у зв'язку з тим, що реформи відбуваються в усіх галузях життєдіяльності країни, світ постійно змінюється і пріоритетною є наявність кваліфікованих фахівців, здатних не лише ефективно і якісно працювати, а й розвиватися у відповідності з динамікою змін, що відбуваються в нашій державі.

Взаємодія суспільства і природи є актуальною проблемою сучасності, успішне вирішення якої залежить від рівня екологічної культури особистості та рівня громадської свідомості